

Vladislav Vančura

český prozaik, filmový scenárista a publicista

* 23. 6. 1891 Háj u Opavy, + 1. 6. 1942 Praha - český prozaik, filmový scenárista a publicista

Literární dílo V. Vančury představuje jednu z nejryzejších hodnot moderní české prózy. Vančura ji obohatil o nevšedně bohatý jazyk, čerpající především z pramenů češtiny humanistického období, stejně jako o imaginativnost a patetické podání příběhu.

Vančura vystudoval medicínu na Univerzitě Karlově v Praze, ale lékařské praxi se věnoval jen krátce. Soustředil se na literaturu. Debutoval povídkovými soubory *Amazonský proud* (1923) a *Dlouhý, Široký, Bystrozraký* (1924), jimiž se přihlásil k avantgardní poetice Devětsilu. Uvádí tu své typické hrdiny: tiší a mírní lidé srdce, uživatelé krás světa a vedle nich rebelující postavy planoucích vášní. Téma "tichých a mírných" je rozvedeno v patetickou obžalobu světa v románu o zchudlém čestném člověku *Pekař Jan Marhoul* (1924). Také v románu *Pole orná a válečná* (1925) je svět předveden jako chaotický rej beze smyslu, nutně se šinoucí k revoluční změně (Vančurovo levicové přesvědčení náleželo k výbavě avantgardního umělce). Poetickým odbočením od tragických látek je populární humoreska *Rozmarné léto* (1926), idylický obrázek městečka *Krokovy Vary* (v roce 1968 novelu brilantně zfilmoval J. Menzel). Také román *Hrdelní pře anebo Příslaví*, ironicky využívající syžet detektivního příběhu, je psán spíše v odlehčeném duchu.

Na přelomu 20. a 30. let Vančura řeší "krizi románu" prohloubením jeho artistních, uměleckých prvků: prózy vynikají slohovou náročností, lyrizací a subjektivizací, jinými slovy tvoří prózy, které by měly sílu a zdravost starých vyprávění. Příkladem je jednak *Poslední soud*, těžící z prostředí Podkarpatské Rusi (viz I. Olbracht a K. Čapek), a potom především Vančurovo dílo vrcholné, baladický román *Markéta Lazarová* (1931, v roce 1967 zfilmován F. Vlácilem). Příběh se odehrává v blíže neurčeném středověku, osou je mocný citový vztah titulní hrdinky s příslušníkem zneprátené rodiny Kozlíků. M. Kundera kdysi o románu napsal: Aktuálnost tohoto starého příběhu plného velikých a krásných vášní tkví právě v tom, že působí jako nápadná kontrastní antithese k běžným příběhům a námětům současným.

Následovaly pak romány *Útěk do Budína* (1932) a soubor povídek *Luk královny Dorotky* (1932). Vančura tu poněkud posílil dějovost a zprůhlednil jazykové vyjádření. V románě *Konec starých časů* (1934) vytvořil postavu ruského emigranta *Megalrogova*, jenž se přiřazuje k literárním typům barona *Prášila* a dona *Quijota*. V románu *Tři řeky* (1936) se vrátil k prožitku 1. světové války.

Dva rozsáhlé Vančurovy projekty zůstaly nedokončeny. Ze zamýšlené trilogie o vývoji české společnosti od počátku 20. století *Kůň a vůz* dokončil jen první část *Rodina Horvatova* (1938). A rovněž torzem zůstal monumentální projekt *Obrazy z dějin národa českého* (1939, 1940, část 3. dílu v roce 1948), vzniklý v situaci existenčního ohrožení českého národa a ze strany V. Vančury předložený jako gesto duchovní a mravní nepoddajnosti a touhy po svobodě.

Vančura stejně důsledně, jako plnil své krédo umělecké, postavil se tváří v tvář i ke své odpovědnosti občanské: za okupace se stal vedoucí osobností spisovatelské sekce ilegálního výboru inteligence. Za stanného práva po atentátu na Heydricha byl spisovatel V. Vančura zastřelen v Kobyliších.

Zdroj: <http://www.libri.cz/databaze/kalendarium/>